

20 Szabó

UNITARIUS ÉRTESÍTŐ

A L A P I T O T T A J Ó Z A N M I K L Ó S

T A R T A L O M

Szent-Iványi Sándor:

MIT TENNE JÉZUS

Gyallay Domokos:

JÉZUS MAROSKENDEN

Ujvári László:

BIBLIA OLVASÁSA KÖZBEN

Dr. Csekey Sándor:

PROTESTÁNS DIÁKMENZA

SZAMOSI SOÓS VILMOSRÓL

EGYRŐL-MÁSRÓL

KÖNYVEKRŐL

RÓLUNK-MÁSOK

JELENTJÜK A GYŰLEKEZET-
NEK

„És egybegyűjtöm őket mindenfelől és
beviszem őket az ő földjükre!” (Ezék. XXXVII. 21.)

Budapest 1944 július hó

XXIII. évfolyam 7 szám

EGYRŐL — másról

Szovát, Kolozsmegye mócsi járásában, Kolozsvártól 35 kilométerre, keletre fekszik. A mezőségi falu először a híres Várad Regesrumban, már 1235-ben szerepel s akkor a kolozsvári királyi várhoz tartozott. A tatárjárás után a királyi várrendszer felbomlott s a várbrtokok magánosok kezére kerültek. Így kerülhetett Szovát is magánulajdonba. 1312-ben az unitárius vonatkozásban történelmi nevezetességű Suky család veszi birtokába, kik a széles kiterjedésű birtokon megosztottnak s a dombon épült templom éppen a megosztás következtében húzott határvonalba esvén — a Suky nemzetségek közös használatára hagyatik. Az említett templom kétségtelenül azonos a mai szováti unitárius templommal. A falu kegyurala, a Suky család a XVI. század folyamán az unitárius vallást vették fel s így a családi templom is velük együtt lett unitáriussá.

Kelemen Lajos történettudós a'yánkfia a Pásztiortúz 1925 okt. 18.-i számában az alábbiakat írja a szováti unitárius templomról: „Az épület alapelrendezésében és fővonásaiban a kora csúcsíves templomok jellemző sajátosságait mutatja. Főleg rövid hosszszén-élye, továbbá a hatszög három oldalából alakult szabálytalan kis szén-élyzáródása és nyomott csúcsíves diadalíve bizonyítja, hogy építése akkorra esett, midőn a csúcsíves ízlés még kezdőkorát élte nálunk. Ablakai is bele illeszkednek az épület tónusába. Ajtója azonban már később készültek s közülök a déli csak a XV. század második feléből származik. Belső templom 11 méter hosszú s 8.5 méter széles hajójában egymással szemben két pár *faltő*, vagyis a falból kiálló felpillér áll, melyek a nyugati szegletek gyámköveivel együtt sokáig boltozatot tartottak. Azonban a templom külső oldalán e faltőknek megfelelő kőlabák nincsenek s így a boltívek meglazulnak. Ezért midőn a Suky-család utolsó férfi tagja, Suky László, 1790-ben megjavította a templomot, a boltozatot leszedték s a bordák és záróköveit az akkor épített kis portikusok alapjába és fa-

lalba rakták be. Később aztán egy javításakor két zárókő előkerült. Ezek egyikén fejlett csúcsíves kivitelben a *pápai címer* kettős kulcsa, a másikon pedig Magyarország címeréből a *kettős kereszt* pompázik. Az utóbbit a *sárkányrend* finom faragású, de lelört fejű jelvénye fogja körül s így mindjárt elárulja azt, hogy csak a XV. század utolsó évtizedében, vagy azután keletkezhetett.

A nem túlzómök nyolccoldalú oszlopos faltők felett erősen fejlett csúcsíves levéldísz keretében négy, az 1948-1 bővítése előtti, Suky címer ékít, melyek e család címerének régi formáját tartották fenn. E címet, mely egy koronából előtűnőleg ábrázolt farkasfejet mutat, a Sukyak alighanem a birtokaikkal Borsa felé határos honfoglaló *Ogmand-nemzetségtől* vették át. Ugyanez a címer a faltőfejeknél kívül ott van a diadalívnek a templomhajóba néző falmezején is egy onnan kiugró bájos szobortalpacskán, melynek alján haszirmű körözsa díszlik. Oly finom munka, hogy siratni szeretnők eltűnt szobrát, ha az méltó volt a talpazatához.

Ha mármost mindezekből levonjuk a kormeghatározó következtetést, akkor megállapíthatjuk, hogy a *szováti unitárius templom a XIII. század második felében, vagy a XIV. sz. elején épült; de a XIV. sz. legvégén vagy a XV. sz. első negyedében új boltozattal s díszes boltzáró kövekkel látták el. Déli ajtaját Mátyás király idejében csinálták s kis előcsarnokai, csinos kőszószéke és díszes szószékkoronája csak 1790-ben készültek.*

De megállapíthatjuk azt is, hogy a nem nagy terjedelmű épület az átlagos falusi templomnál jóval díszesebb. Ennek oka pedig az, hogy a Sukyakban gazdag patrónusok áldoztak reá.”

A Suky család a XIV. századtól a középkor végéig nemcsak Kolozsmegye, de Erdély egyik leggazdagabb családja is volt. Hatalmas birtokaik a Mezőségen terültek el. A család egyházunknak nemeslelkű patrónusokat adott, kik közül különösen Suky László emelkedik ki. A

család a nemzetnek is számos kiváló férfit adott.

A szováti templomot 1925-ben javították s ez alkalommal a meszelt falakon régi freskók nyomait fedezték fel. Ezen freskók különböző művészek alkotásai, kiket az eddig ismert erdélyi freskófestők között nem találunk. A freskók még csak nem is ugyanannak az iskolának festői által alkotottak s korban is nagy különbségek vannak közöttük. A templom javítását az egyházközség akkori lelkésze *Antónia Mihály* irányította, ki a leletről azonnal értesítette egyházi főhatóságát. A freskókat kifejtették a ráarakott mészszerű alól, s amelyek jobb állapotban voltak, azokat meghagyták s ma is gondosan őrzik. A szováti unitáriusok, bár unitárius templomban nem szoktak képet tartani, megértették a freskók óriási értékét s azokat sértetlen állapotban meghagyták.

Szovát általában szegény vidéken fekszik, de lakói szorgalmas munkával igyekeznek pótolni azt, amit a természet adni elmulaszt. Az egyházközség az unitárius egyház egyik erős vára. Tagjai a jobb jövő reményében őrzik a kötelezőnek értelet hagyományt. Vasárnaponként, az Istennek szentelt ezen pihenő napon, hitüket — szép számmal egybegyűlve — erősítik az egy Isten tisztelt tere szentelt hajlékban. A templom egy dombon épült s a falu házai ősi szokás szerint köréje csoportosulnak. Őrhely ez a templom s hivatását a középkor óta teljesíti magas szépséggel. Közvetlen közelében áll külön épített, pirosló fedelű, Mansard-tetős fatornya s festői szépségben emelkedik az egykori régi temető gyümölcsfái és orgonabokrai fölé.

K. G.

Templomi orgonánkat építő Angster cégtől nemrég vettük az értesítést, hogy az orgonát szeptember hónapban templomunkban felépítik. A háborús nehézségek miatt késő munkálatok ilyen arányú előhaladását is örömmel vesszük.

A címkép a szováti unitárius templomot ábrázolja. Kereki Gábor rajzolta.

MIT TENNE JÉZUS

Ez a cím tulajdonképpen egy regénynek a címe, a kereszténység egyik leghíresebb regényéé, — ugyanakkor azonban az unitarizmus jelmondata és próbaköve is. Fennállása óta, ugyanis, az unitárius mozgalom mindig azt vitatta, hogy a kereszténység kritériuma nem valami dogma, nem is valamelyik egyházhoz való tartozás, hanem egyszerűen az a mód, ahogyan erre a kérdésre felelünk: mit tenne Jézus.

Vannak egyházak, amelyek a kereszténységet valamilyen dogmának az elfogadásától teszik függővé. Az apostoli hitvallást teszik alapjává a kereszténységnek, megtoldva és magyarázva egyik, vagy másik teológusnak, vagy reformátornak a szája-íze szerint. Különösen a szentháromság dogmájának és az u. n. „üdv történet”-nek az elfogadását követelik meg a hívektől és az egyes felekezetektől. A szentháromság, vagyis az a tanítás, hogy Isten három-személyű egyisten, atya is, fiú is, szentlélek is, mind a három személy külön-külön is isten, a három azonban mégis egyisten, — a letűnt századok alatt sok vitát váltott ki, s a hitnyomozó törvényszékek kinzásaitól egészen a máglyán való megégetésig a legvallásosabb lelkek egész sorát áldozta fel a vakbuzgóság oltárán. Nem kisebb jelentőségű az u. n. „üdv történet” dogmája sem, mely szerint Isten a bűnös emberiség iránti haragját csak saját egyszülött fiának, Jézusnak, (aki azonban maga is isten, sőt, a szentháromság egyik személye lévén, magával az atyával azonos!) a feláldozásával, véres-áldozatával tudja kiengesztelni. Isten tehát testet ölt Jézusban, hogy saját magának feláldozása árán kiengesztelje saját magát. Aki pedig ezt nem hiszi, „legyen átkozott”, amint az egykori zsinati végzés mondja — a keresztény kegyesség szent nevében.

A másik kritériuma a kereszténységnek az egyik, vagy másik egyházhoz való tartozás. Budapesten ez annyira megy, hogy a római katolikusok például „keresztény”-nek jelentik be magukat még a hivatalokban is, mintha bizony a többi felekezet nem lenne ugyancsak keresztény.

Az unitáriusok Dávid Ferenc óta hangsúlyozták, hogy a kereszténység lényege sem a dogmában, sem valamelyik egyházhoz való tartozásban nem áll, hanem egyedül Jézus követése tesz kereszténnyé valakit, semmi más. Hirdetjük a dogmákról, hogy azok nem Jézus tanításai, hanem későbbi korok bölcsészeti, sőt politikai tanai előtt való megalkuvás, egyeztetés és alkalmazás eredményei. Általában véve helytelennek tartjuk, hogy Jézus tanításai helyett a Jézusról való tanításokra helyezik a hangsúlyt. Idézzük magat, a názáreti Mestert: „Nem minden, aki ezt mondja nékem: Uram, Uram, megyen be a mennyek országába, hanem aki cselekszi az én mennyei atyám akaratát.”

Az egyik, vagy másik egyházhoz való tartozásról pedig azt tanították őseink, hogy Jézus ma-

ga soha egyházat nem alapított, épen ezért csak az az egyház nevezheti magát Jézus egyházának, amelyik Jézus tanításai szerint él. „Ha ti megmaradtok az én beszédemben, — mondja Jézus, — bizonytal az én tanítványaim vagytok, megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket”. Majd ismét: „Erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok.”

Érthető, ha ezek után kellemetlen érzésekkel olvastuk az utóbbi időben többször is, hogy egyik-másik — rendesen protestáns — egyházi lap az unitáriusokat kitagadta a keresztények sorából. Négyszáz esztendő multunk, mely alatt minden elfogulatlan szemlélő megállapítása szerint őseink Jézus tanításai szerint iparkodtak élni, s a keresztény szeretetben és türelmességben magukat a többi felekezet felett is kitüntették, — történelmi szerepünk, mellyel önmagunk kárára is képviseltük ugyanezeket az eszméket századokon át, — külföldi fórumok elismerése, mellyel a maroknyi erdélyi unitáriusokat a nyugati civilizáció és a kereszténycszmények egyik kimagasló erényekkel bővelkedő végvárának nevezték, mindez méltatlan támadással minősítette azokat a megjegyzéseket, amelyek az unitáriusokat ki akarták tagadni a kereszténység nagy családjából.

Ha a dogma és az egyházi szervezethez való csatlakozás határozza meg valamelyik felekezetnek a kereszténységhez való tartozását, akkor minden felekezet kölcsönösen kitagadhatja a többi a kereszténység örökségéből s hogy valamelyik felekezet keresztény-e, vagy sem, azt egyesegyedül a mindenkori és mindenholi hatalmi és erő-viszonyok határozzák meg. Nálunk, Magyarországon, az unitárius egyház egyike a kis létszámú felekezeteknek. Van viszont ma már olyan országa is a világnak, nem is egy, ahol mi vagyunk többségben, s igen sok olyan ország is van, ahol nincs meg ugyan a számbeli többségünk, de unitáriusok kezében van a szellemi, sőt az anyagi erő túlsúlya teljesen. Ugyanakkor azonban büszkén írjuk: mi soha sehol senkit ki nem tagadtunk a kereszténység örökségéből, ha Jézus tanai szerint éltek és cselekedtek.

Tehát nem a dogma, nem az egyik, vagy másik egyházhoz való tartozás határozza meg a kereszténységet, hanem egyes egyedül az a mód, ahogy erre a kérdésre felelünk: mit tenne Jézus.

Békében, nyugodt viszonyok között, aránylag könnyű felelni erre a kérdésre, — háborúban, megpróbáltatások között nagyon nehéz. Ha azonban unitárius akar maradni valaki, akkor kell felelni tudnia erre a kérdésre minden körülmények között.

Az egész kereszténységnek súlyos próbája ez a háború, minden más egyházénál súlyosabb azonban az a feladat, amely reánk, unitáriusokra nehezedik. A többi felekezet akkor is kereszténynek vallhatja magát, ha a cselekedetekben híj-

jával találta, ha bedugja fülét ez előtt a kérdés előtt: mit tenne Jézus, — hiszen tanításuk szerint a kereszténység dogmatikai és egyházi kérdés. Mi azonban, unitáriusok, évszázadokon át hangsúlyoztuk, hogy a kereszténység tettek és nem szavak dolga, hogy egyedül az keresztény, aki meg tud felelni nyugodt lelkiismerettel erre a kérdésre: az én körülményeim között mit tenne Jézus.

Dogmatikai, egyházi szempontból minket már többször kitagadtak a kereszténység családjából, jaj nekünk, ha a keresztény élet és a keresztény cselekedetek mérlegén is hijjával találunk.

Azért vizsgálja meg magát minden unitárius ember s ha úgy találja, hogy élete és tettei nem bírják el Jézus szelid, de határozott evangéliumának választó-vizét, álljon meg az úton, forduljon vissza, térjen meg, és cselekedjék úgy, ahogy az ő helyében Jézus cselekedne, a názáreti Mester.

Mindnyájan, unitáriusok, akik ma élünk, felelősek vagyunk a múltnak és a jövőnek, őseinknek és utódainknak: ahogyan mi ma viselkedünk, aszerint homályosítjuk meg őseink munkáját, vagy tesszük még ragyogóbbá dicsőségét. Ahogyan mi ma viselkedünk, úgy marad utódainkra egy keresztény egyház, amelyet messze földön lakó népek is tisztelettel emlegetnek, vagy egy önmagával és a világgal meghasonlott szekta, amelytől megvetéssel fordulnak el hajdani jóbarátai.

Amit Jézus tenne a mi helyünkben, tegyük azt mi is és akkor a miénk a jövő. Isten áldása legyen jószándékunkon, Jézus evangéliuma legyen vezetőnk és példája erősségünk, mint volt őseinknek századokon s mint legyen utódainknak is eljövendő nemzedékeken át — rajtunk keresztül!

Szent-Iványi Sándor.

Jézus Maroskenden

Régen történt Barabás Pál dolga, de kollégiumunkban ma is beszélnek róla a nagy diákok, mikor sátoros ünnep közeledtével légációba készülnek.

*

Egy karácsonyra a rektor professzor jó tetszéséből bizonyos Barabás Pál nevű theológus nyerte el a maroskendi légációt. Külföldi akadémiára menendő, jeles ifjú volt, a jámborság és a jó igyekezet példája, maga emberségéből felnőtt, szegény diák.

Hát nem is hozott szégyent iskolájára. Olyan gyönyörűen meghirdette Maroskenden a karácsonyi örömet, olyan lelkes, zengő szavakkal, hogy a templom hidegében is forróság öntötte el a hivek szíve táját.

— Ez aztán tudja éltetni az embert Isten igéjével! — mondogatták a maroskendiek a templomból hazamendegélve.

Az ünnep délelőttjén az úri patrónusoknál tisztegett a legátus, vecsernye után pedig a gazdaemberek házeit járja végig az egyházi társaságában. Mert így szokás az évszázadok óta: a hiveket otthonukban is meg kell látogatni és az ünnepet szép tiszteségadással felköszönteni. Fáradtságának pénzbeli jutalmát is ekkor kapja meg a legátus.

Hiszen kellemes út volt a Barabás Pálé végig a falu között. Az ezüst tallérok és ezüst huszasok egyre sokasodtak az ünnepi kabát öblös zsebében, mint a nagy halak és a kis halak a szerencsés halász iszákjában. A legátus megelégedéssel szűrögette ujjai között a szapora kincseket; futni fogja belőle öltözetre, lábbelire, könyvekre. Minden garasnak megvan a helye.

Hadmadnapjára csak egy utca maradt megjáratlanul, hamarosan végeztek vele. Az utolsó háznál, a Maros partján, állottak meg. A folyó téli zajlással, zörögve tekergött medrében, mint valami pikkelyes-hátú, nagy kígyó.

Az egyházi átmutatott a túlsó partra:

— Azok a házak, túl a vizen, szintén Maroskendhez tartoznak, de nem érdemes oda átfáradni, mert nyomorult nép lakik ott, azoktól ugyan egy garast sem lehetne kivásalni . . .

A legátust megkapta a dolog.

— Pedig egyházi uram, én azokat is meg szeretném látogatni! — szolt a túlsó partra bámulva.

— Nem érdemes, higgye meg! Nagy nyomorúság van odaát. Öszszefutott, szegény, gyalogszeres nép . . . Nincsen ott mit keresni. Aztán meg a Maros is zajlik, nem lehet átesőnakázni.

— Van híd a közelben?

— Jó mérföldnyire innét, a szomszéd faluban. Ilyenkor, télvíz idején, megszűnik az érintkezés a vizen túllevőkkel. Fogadom, egy sem jött át az ünnepekre a templomba. Elrugaszkodott nép az, tessék elhinni . . .

Visszafordultak. A főutcán elbúcsúztak egymástól. A legátus fölfele indult, az egyházi lefelé.

— Átment volna kéregetni a nyomorultak nyakára, ha le nem beszélem! — füstölgött magában az egyházi. — Hej, de telhetetlen papzsák lesz még ebből! . . .

A legátus ezalatt meggyorsította lépteit. A szomszéd falu felé igyekezett, ahol híd vezet át a Maroson. Ő is gondolkozott magában.

— Nem jöhettek ők a karácsonyi örömeiket meghallgatására... hát annál inkább hozzájuk kell nekem mennem és az ünnepet számukra is megáldanom . . .

S ment sietve a havas úton, körülötte fehér ragyogás és áhítatos csend a mezőkön.

Szomorú helyre érkezett, a reménytelenség szigetére. Beszöggett ablakú, düledező viskók, aljukon árvizek szennyes hordaléka, tetejükön északi viharok dühös karmolásai.

A hóba vert ösvényen elindult az első ház felé. Nagy család lakott a házban, ott szorongtak mindnyájan a pislákoló tűz körül, mint kotló szárnya alatt a fázékony csirkék. Fölrebbentek, amint belépett és ijedt, ellenséges pillantásokat küldözgettek feléje.

A legátus elmondotta karácsonyi köszöntőjét. Szép bibliai szavakkal főként arról emlékezett meg, hogy Jézus mennyire szerette a gyermekeket s hogy Jézus áldása senkit sem illet meg méltóbban, mint a sokgyermekes szülöket. Az apa zavarban volt s csak nehezen tudta kinyögni: Köszönjük a szép szavait, Isten terjessze ki legátus úrra is a kívánt jókat!

A legátus a gyermekek felé lépett, mire azok végképp elvesztették bátorságukat és a kuckó mögé hátráltak. Elnézte őket: sápadtak, éhezettek voltak és a szemük nagyokat lobbant, mint a fogyó gyertya lángja...

Barabás Pál belemarkolt a nagy kabát zsebébe és egy halom pénzt tett az asztalra.

— Fogadja el kegyelmed ezt a csekélységet — mondotta az apának — és fordítsa a gyermekek táplálására, mint az Ur Jézus karácsonyi ajándékát!...

A második házban, ahová benyitott, öreg házaspárt talált. Fütetlen, komor volt a szoba és az öregek oly gyámoltalanok. Üdvösségükre kívánta az eltöltött ünnepeket s megajándékozta őket az Ur nevében.

Mire visszatért az útra, az emberek csoportba verődve vártak rája, mint valami csodára. Alázatosan köszöntek neki és utat nyitottak számára.

A legátus azonban megállott a csoport szélén. Ott volt az utcasor apraja-nagyja. A homályos, hideg égbolt alatt Jézus nevében, ragyogó szavakkal köszöntötte őket.

— Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterhelteketek és én megnyugtatlak titeket!

Majd az édesanyákat szólította és aszott, reszketeg kezükbe ezüst tallérokat és huszasokat nyomott.

Elkkor egy asszony lépett eléje és esdeklő hangon szólt hozzája:

— Uram, kegyelmed olyan áldott, jó ember és a tudománya is csodálatos: könyörgök, fáradjon el amoda, a domb mögé, egy asszony fekszik ott nagy betegen, hátha meg tudná gyógyítani...

— Vezesse oda, néni!

A ház előtt, ahová igyekeztek, egy kis kamasz fiúcska rözsét rakott le egy gyalogszeres szánkóról.

— Nyiss ajtót, meg akarjuk látogatni anyádat! — szólt a legátus kísérője.

Az asszony lecsukott szemmel, öntudatlanul feküdt az ágyon, arcán emésztő láz pírja. A legátus elgondolkozott kissé, majd a fiúhoz fordult.

— Fiacskám, édesanyádat a városba viszi, a vármegye doktorához. Gyere, készítsük el a szánkát!...

Hosszú deszkákat tett a szánkába, meg szalmát bőven, aztán ölbefogta a beteget és elhelyezte a szánkában.

— Te, fiam, itt maradsz hátul, a szánka végén, és vigyázni fogsz a takaróra, én pedig húzni fogom a szánkát, — magyarázta a fiúnak.

Hegyen föl, lejtőn le, szép simán haladt a szánka, Barabás Pál nagy párákat fújt a friss, téli levegőbe, olykor megtörölte a verejtékező homlokát és megdörzsölte ujjait, amelyek ugyancsak meggémberedtek a szánka rúdján.

Megérkeztek az ispotály udvarára. A legátus eltűnt a nagy épületben, nemsokára ápolónők jöttek ki és az asszonyt bevitték a nagy ajtón. A fiú egyedül maradt az üres szánka mellett.

Nem sokáig kellett várakoznia. Barátja, a jóságos fiatal úr, kijött az épületből és így szólt hozzá:

— Fiacskám, menj haza szépen az üres szánkával és bízzál Istenben: édesanyád néhány hét múlva a maga lábán fog hazatérni... Végy magadnak ennivalót ezen a pénzen... — nyujtott át néhány garast.

Ezek voltak utolsó garasai.

A vizen túliaknak ettől fogva ez volt az állandó beszéd tárgyuk: a

titokzatos fiatal úr karácsonyi látogatása, annak édes vigasztalásai, alamizna-osztogatása, meg a beteg asszony iránt tanusított csodálatos kegyessége... Ki volt, honnan jött, miért cselekedte mindezeket? Ilyen csodát nem ért meg a vármegye egyetlen községe sem, mert csoda, ami történt. Isten titkában levő dolog... Hacsak az ispotályban levő szegény asszony nem tud valami bizonyosabbat mondani a fiatal emberről...

A szegény asszony néhány hét múlva csakugyan haza érkezett az ispotályból és pedig a maga lábán, friss erővel, egészséggel. A tekintetében azonban volt valami különös, valami áhítatos vonás és a hangjában is változás érzett, csendesen és meghatottan beszélt.

— Ki volt az a fiatal úr, aki ispotályba vitt téged szánkóval? — kérdezték a falusfelei. — Nem beszéltek róla bővebben a doktor meg az ápolók?...

— Nem beszéltek, de én anélkül is tudom! — felelt az asszony.

— Áldott jó ember volt, ezüst tallérokat osztogatott és gyönyörűséges dolgokat beszélt nekünk! — mondták a népek.

Az asszony égre emelte szemét s hittel szólt:

— Hát én megmondom, hogy ki volt, az a fiatal úr. Az Ur Jézus volt, higgyék meg... maga az Ur Jézus!... Ő olyan jóságos pártfogója a szegény asszonyoknak... Eljött hozzánk, hogy kegyelmeteket szép szavakkal megvigasztalja, nekem pedig gyógyulást szerezzen. Maga az Ur Jézus...

A szegény asszony hálás szívéből legenda virult ki, amelyet Maroskenden ma is beszélnek és szívesen elmondanak a karácsonyi legátusoknak:

— Jézus egy karácsonyban meglátogatta a vizen túllakó szegényeket; alamiznát osztogatott nekik, vigasztalást, jó reménységet csepegtetett szívükben a szent ige hirdetésével, egy szegény asszonyt pedig maga vont el szánkán az ispotályba...

Gyallay Domokos.

R Ó L U N K M Á S O K

Nagy lelki örömmel olvastuk fiatalon meghalt, de aránylag rövid élete alatt is sokat alkotott, széplelkű lelkész atyánkfiának, Balázs Ferencnek elismerő méltatását a Református Jövő hasábjain. Ebben a rovatban rendszeresen azokat a megnyilatkozásokat szoktuk nyilvántartani, amelyek egyházunkkal s általában az unitáriusokkal tulzott kritikával, mondhatnók: ellenségesen foglal-

AZ ISTEN VÖLGYE FELÉ

Balázs Ferenc apostolkodása az aranyosszéki Mészkon.

A „Rög alatt” harmadik kiadása alkalmából.

„Tudjátok meg mind, én itt meg nem haltam, egy falu sara engem le nem nyugozott. Én csak elvettem magam egy picinyke helyre, oda bujtam a rög alá, hadd lám: kikelek-e? Lesz-e rajtam virág? Termek-e gyümölcsöt?”

(Balázs Ferenc Rög alatt c. könyvéből.)

A magyar protestáns diákok százados szokása szerint egy nyugtalan, nagyálmú, tüzes tekintetű, gyenge testű unitárius teológus elindult Kolozsvárról nyugatra. Kíváncsi tekintetét, szomjas lelkét viszi a nyugati fényességre.

A kolozsvári teológust lenyűgözi a nyugati világ. Hosszú éveket tölt távol az erdélyi földtől. Előbb Angliában, majd Amerikában ismerkedik meg a tudomány s az élet ezer újdonságos és izgató titkaival.

Hazafelé vagy egy évet Nyugatonál még titokzatosabb s még vonzóbb Keleten tölt Balázs Ferenc. Könyvének, amelyben számot ad öt idegenben töltött évről, méltán adhatta ezt a címet: „Bejárom a kerek világot”.

A világot bejárt Balázs Ferencen is mégis csak teljesedésbe megy az Ady-vers kivétel nem ismerő szent igazsága, a minden igaz magyarok lelki gravitációja: föl-földobott kőként visszahull, hazaérkezik. S a hazatért ifjú tel-

koznak. Nagy örömet okoz nekünk, hogy most olyan megnyilatkozásról írhatunk, amelyik egy unitárius lelkész munkásságát nemcsak keresztényi szeretettel, hanem őszinte elismeréssel tárgyalja. Ezért is, de azért is, hogy Balázs Ferenc munkásságát minél gyakrabban a felnövő nemzedékek elé állíthassuk példaadásképen, ismertetjük a Református Jövő órája írott cikkét:

ve Nyugat fényével és árnyával, s még sokszor meg nem emésztett új eszmékkal, felfedezi igazán a honi földet: Erdélyt.

„Szép vagy Erdély és szép vagy te kis falu, Mészko, ahová sorsom vetett” — vallja a hazatértek boldog és meghatódott örömeivel, szemérmes szerelmével. Mert a kerek világot bejárt Balázs Ferencet testi gyengesége, tüdővészre hajlamossága és lelki készsége is a falu felé vonja. Az aranyosszéki völgy kicsiny falujában, Mészkon lesz a mintegy 400 lelket számláló unitárius egyház lelkésze.

Mészko lelkészességéről: álmai-ról, lelkét szinte szétfeszítő terveiről, küzdelmeiről, csalódásairól és új reménysegeiről számol be abban a könyvében, melyet most harmadik kiadásban bocsátott a magyar olvasóközönség elé a „Magyar Élet” kiadó. S nem lehetünk eléggé hálásak, hogy így újra és még szélesebb rétegeknek van alkalmuk megismerkedni a mészko apostollal, Balázs Ferencel, mert nincsen magyar, nincsen protestáns, nincsen református lelkész és egyszerű hívő, aki ezt a könyvet ne olvasná.

A négyéves terv.

Több álommal és nagyobb tervezgetéssel aligha ment még falusi eklézsiába fiatal lelkész, mint a mészko unitárius egyházba Balázs Ferenc. Célja: a falu vallási, gazdasági és kulturális életének megújítása, Isten országának megvalósítása, hogy Mészko és a

szomszédos falvak világa, az Aranyosszék Isten völgye legyen.

Négyéves tervet állít fel Mészko megújítására. Érdemes szószerint ideírni Balázs Ferenc tervét:

Első évi terv: Jégbiztosítás. — Cséplőgép. — Tejszövetkezet. — Búzavetőgép. — Mútrágya. — Gyümölcsös létesítése. — A falu főterének parkirozása. — Vízvezeték. — Téli tanfolyam a faluban. — Nőszövetség.

Második évi program: A hurkalyuki földek öntözése. — Napközi Otthon. — Templomépítés. — Paplaképítés. — Régi lelkészlak átalakítása kulturházzá. — Villamosság. — Gyümölcsfeldolgozás. — Faluszépítés. — Népfőiskola. — Játszóter.

Harmadik év feladatai: Nyerscukorgyár. — Kenderfeldolgozás és fonás. — Fogyasztási és értékesítési szövetkezet. — Hitelszövetkezet. — Gazdaköri sertésenyésztés. — Baromfitenyésztés. — Traktor és más gazdasági gépek. — Falu-város szövetkezeti kapcsolatok. — Orgona.

Negyed év tervei: Vidéki gazdasági szakértő alkalmazása. — Kulturház építése. — Vidéki orvosszakértő. — Téli fürdőház. — Gazdaköri kovács-, asztalos- stb. műhelyek létesítése.

S még ez nem minden! Mennyi kulturális terv, folyóirat kiadásától kezdve, könyvek kiadásáig. Míg Balázs Ferenc terveit nézzük, egyszer csak fájni kezd a szívünk: Milyen szegény lehet Mészko, a kis székely falu, ahol már a románság a többség s minden magyar falu, hogy ennyi minden hiányzik belőle.

Milyen lázas sietséggel kellene nekiállani a feladatok megvalósításának; évszázadok mulasztását nemzedékek megfeszített, pihenést nem ismerő munkája hozhatja be.

Küzdelmek, csalódások, eredmények.

Magunk előtt látjuk a fiatal mészko lelkészt, amint gyenge testi ereje ellenére is télen, fagyban és hóban járja a falukat, vé-

rony télikabátban, csak hogy eszméinek hiveket szerezzen, csak hogy szolgálhasson. Nincs nyugta. Hajtja a Lélek, mint egykor Pált, mint a magyar reformátorokat, a vándor prédikátorokat. Látjuk Balázs Ferenc áldozatos szolgálatait. Az Amerikában szerzett menyasszonytól 20 dollár érkezik, hogy lovat vásároljon. S ló helyett vetítógépet szerez be, hogy azután faluról falura járva tobozozzon, világosságot hintsen, életet hívjon elő. Látjuk a megnemértést fent és lent. Az egyházi többség és a mészköi nép egyaránt kemény, ellenálló szikla a fiatal apostol útjában.

A népet nem könnyű megváltoztatni! Semmi sem nehezebb, mint a népet boldogítani. Innen származik Balázs Ferenc csalódása és küzdelmének meddősége. Míg arról álmodozik, hogy a szegény elhagyatott néphez lehajol és új világot teremt velük és számukra, keserűen fedezi fel:

„S a szegény, elárvult magyarok gyűlölnek bennünket, amiért nem hagyjuk békén őket és újabb mozgalmakba zavarjuk őket. Gyűlölnek bennünket s irtóznak tőlünk. Ha a gyűlésen felnyitom a számot, már borzadnak: vajjon mit akar megint a pap?”

A csalódások mellett mégis a kitartó, áldozatos munka eredménybe is szökik. Új templom, új lelkészlak, megnagyított iskola, szövetkezeti mozgalom és a többi hirdeti, hogy az áldozat a magyar faluban sem megy teljesen a füstbe. A tervek mellett tettek is, magvetés után aratás is...

Rög alatt.

A lélek kész, de a test erőtelen — teljeseedik be a jézusi igazság a mészköi pap életében is. A magyar kór legyűri néhány évi munka után. A halál rögei maguk alá temetik Balázs Ferencet.

Most olvastam Apáczai Cseri János életregényét Balázs könyve előtt. Ezért, vagy ettől függetlenül, nem tudom, mintha Apáczai Cseri alakját idézné a mészköiek nagyálmú és gyorsan eltávozott lelkése.

Különösen a vég. Mi maradt mindkettőjük után? Mi maradt

Balázs Ferenc után, akinek áldozatos élete, szolgálata példa és ítélet felettünk, még akkor is, ha bölcselkedés mezeire térő gondolatai közül számtalant nem is tehetünk magunkévá. (De erről majd másutt.)

Amikor fiatalon kilép az árnyékvilágból, itt marad néhány könyve, az amerikai kicsiny asszony és a kékszemű Enikő...

Mint Apáczai után: az Encikló-

pédia, Aletta, a holland asszonyka s a kisleány...

Nehéz a magyar földön apostolnak lenni, de ki tudja: talán még nehezebb apostolasszonynak és gyermekének adatni...

Ha más nem, könyveinek újra való megjelenése bizonyosság arról, hogy rög alá bújva, rög alatt temetett élete kikelt, virágot hozott, gyümölcsöt termet.

Kovács István dr.

Biblia olvasása közben

Márk. XVI. r. 12—18. v.

Mikor ezt a bibliai részt olvasuk, ne arra gondoljunk, amit a szavak az igehirdetőknek mondanak. Az igehirdetés avatott munkásai elvégzik a maguk dolgát buzgó lelkiismerettel és Istenben bízva s az Ő akaratát teljesítő lélekkel. De mit szól nekünk, egyszerű hívőknek, a Mester ebben a parancsolatában? Erre figyeljünk, ebből okuljunk és ebből merítsünk erőt a nehéz időkben, hogy a mai megkétszereződött kötelességeinknek teljes egészében eleget tudjunk tenni. Az imára kulcsolt kéz erőt ad az embereknek s a biblia olvasása és hallgatása megedzi szívünket, lelkünket és képessé tesz minket a további kötelességteljesítésre mind a poklokon keresztül a végső győzelemig, megnyugodva az Urnak, ami egy, igaz Istenünknek szent akaratában. Első sorban hinnünk kell a mi Istenünkben, égi Atyánkban és az Ő világot kormányzó erejében még akkor is, ha fejünk felett a tető ég és előttünk a felszakadt csatorna árja zuhog. Mert nem nagy erőre vall akkor hinni az Istenben és akkor imádkozni Hozzá, mikor apró-cseprő bajaink, bánataink vannak, hogy azokon segítsen, hanem, mikor úgy látjuk, hogy minden pusztulásnak indult és nincs reményünk, a megszabadulásra, akkor kell teljes lélekkel imádkoznunk a mi égi Atyánkhoz és ebből merítve erőt elszánt lélekkel küzdeni még a lehetetlennel szemben is teljes hittel, Istenben való bizalommal és önbizalommal. Ehhez azonban meg kell, hogy ke-

resztelkedjünk nemcsak vízzel, hanem tüzzel és szentlélekkel, vagyis legyünk keresztények lélekben és igazságban. Ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha igyekszünk minden nap újra keresztelkedni a szentírás ígéinek hűségese olvasásával és azokon való elmélkedéssel s felemelkedni magához az Istenhez az Ő magasságába, mindig feljebb és feljebb haladva a krisztusi úton, tiszta krisztusi életet élünk és a krisztusi igazságot hirdeljük úgy beszédünkben, mint cselekedeteinkben. Arról ismernek az emberek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek. Ez a keresztény és magyar testvéri szeretet kapcsoljon össze minket felekezeti különbség nélkül és akkor a poklok kapui se vesznek erőt mi rajtunk, mert maga az egy élő Isten, közös mennyei Atyánk áll őrt felettünk.

Ujvári László.

Felhívás. A vidékre költözött atyánkfiai figyelmét ismételten felhívjuk arra, hogy ideiglenesen változott címük közlése esetén az Unitárius Értesítő készségiel küldjük új címükre is. A címváltozásokat különösen abban az esetben kérjük kiadónkhoz (Bpest. V., Koháry-u. 4.) közölni, ha az tartósabb időre szól. Az utóbbi időben híveink közül igen sokan változtattak lakást. Ezért arra kérjük atyánkfiait, hogy új címüket egy levelező lapon szíveskedjenek lelkészli hivatalunkkal közölni, hogy küldeményeinket címükre el tudjuk juttatni.

K Ö N Y V E K R Ő L

szeőkeffalvi Szent-Miklós László: A pákói Pákey (másként Tamás) család. Különlenyomat a „Magyar Családtörténeti Szemle” 1943. évfolyamának VI., VII., VIII., IX. és X. számából. 20 old. XXIV. tábla.

Már maga a pákói Pákey család története is elsőrangú fontossággal bír az unitárius történelem számára, hiszen, — hogy a többit ne említjük, Pákey Lajos műépítész, aki annyi unitárius templomot tervezett és épített, ebből a családból származik. Emellett azonban a Pákey család legrégebb unitárius családaink egyike s így összeházasodásuk révén ebben a családtörténetben meglepően új adatokat kapunk egész sereg más unitárius családra vonatkozóan is. Így a kőszegi Fangh család (melynek anyiunk előtt kedves leszármazottja volt Fangh Erzsébet kolozsvári tanárnő, buzgó unitárius nőtestvérünk), Fanghné Gyujtó Izabella révén a sepsimartonosi Gyujtó család (melynek egyik agja, Károly, cs. és kir. kamarás és *ellentengernagy* volt, a tenger nélküli Székelyföld büszkeségére), a borosjenői Hegyesi család (közülük Elek magyar testőr), a kissolymosi Gyergyay család (közülük dr. Gyergyay Árpád világhírű egyetemi orr-füill-gépe professzor, isk. felügyelő gondnok atyánkfia), tarcsafalvi Pálffy család (közülük Miklós főmérnök, jelenleg is budapesti presbiter), a vargyasi báró Daniel család (annyi főgondnok és egyházi patrónus mellett Gábor báró egyházközségünk tb. gondnoka és körli felügyelő gondnok) stb. Akit tehát érdekel az unitárius családok története, az nem lehet meg enélkül a nagy szorgalommal összegyűjtött és szakértői kézzel egybeállított családtörténet nélkül. Nem lehet meg azonban az sem, akit egyházunk története érdekel, vagy éppen annak művelésére hivatott. A már említettek mellett, ugyanis, érdekes, új adatokat szerezhet belőle Heltai Gáspár, fejérvári Fejérvári Sámuel unitárius prédikátorra és érdekes családtörténeti feljegyzéseire (1755), a kolozsvári unitárius templom alatti kriptában nyugvókra stb. vonatkozó feljegyzésekből. Ez a munka

könyvkereskedői forgalomban nem kapható, amikor tehát értékeit felsoroljuk, nem azért tesszük ezt, hogy hírverést csapjunk vele, hanem azért, mert ezek az értékek az olvasó számára (és a hivatásos történészek számára) felbecsülhetetlenek. A munka tehát könyvtári forgalomban nem kapható. Ha azonban valaki komolyan akar foglalkozni az itt feltüntetett adatokkal, szerkesztőségünk megkísérli, hogy számára ezt a munkát az író-kiadótól beszeresse. Hála és köszönet illeti meg unitáriusságunk részéről az író, hogy ezeknek az adatoknak a közreadásával egyháztörténelmünk számára újabb lehetőségeket nyitott meg.

Sz. I. S.

Dénes Jenő: Kőrösfői-Kriesch Aladár. Szerző kiadása, Bp. 1939. 170 old. 24 képd.

Nem sorozható az új könyvek közé, hiszen már 1939-ben megjelent s a szaksajtóban kellő méltánylásra lelt. Mi azonban most bukkantunk rá erre a gyönyörű kiállítású könyvre s minthogy unitárius folyóiratban azt ismertette még nem láttuk, feltétlenül szükségesnek véltük rá olvasóink és szakembereink figyelmét felhívni. Mert hiszen Kőrösfői-Kriesch Aladár festette — többek között — azt a monumentális nagy képet, mely a vallásszabadság kihirdetéséről való s amely minden régi unitárius család lakásában megtalálható. Nem a mi feladatunk, hogy művészettörténeti szempontból ismertessük a könyvet, ahhoz különben is szakember tollára volna szükség s emellett idejét-mula dolog is lenne, hiszen a szakemberek már foglalkoztak e könyvvel. Mi csak az olvasó szemével mondjuk el róla, hogy 1. a könyv maga gyönyörű kiállítású, 2. tartalma egészen szakszerű, nem csak adatait, hanem a jellemzéseket illetően is és 3. hogy a közölt képanyag magában véve is eseményre avatja ennek a könyvnek a felfedezését. Ahogy a szerző levezet Kriesch Aladár festését a külföldi és a belföldi festészeti iskolák vajadásából és újjászületést hirdető felpezsdüléséből s ahogy Kriesch-nek festészeti fejlődését az

olvasó előtt kibontja; arra csak ezt a jellemzést használhatjuk: mesteri. Kriesch életének tárgyalása viszont a mesterét szerető és hozzá hű maradt tanítvány együttérző, meleg vonzalmáról beszél, azt a „műkedvelő” olvasó sem olvashatja meghatótsággal nélkül.

Erről a tartalmilag és kiállításban egyként kitűnő könyvről csupán ennyit írni: bűn lenne. Azért még vissza fogunk rá térni. A könyvre is, de Kőrösfői-Kriesch-re is, — még pedig magának az illusztris szerzőnek a tollával is, aki ígéretet tett, hogy Krieschről cikket ír lapunk számára. Nagy várakozással nézünk elébe.

Sz. I. S.

Baksa János: A bűn álarc nélkül. Korda. Rt. főbizománya, Bp. 1944. 366. oldal. A bűnt szeretik, vagy — mondjuk — szerették ékes ruhákba öltöztetni fel, vonzóvá tenni, mentegetni, romantikát „csinálni” belőle. Ez a könyv lerántja a bűnről a leplet s megmutatja — jól megválasztott címe szerint — a bűnt álarc nélkül. Nem kriminológiai tanulmány, hanem elmélkedések, leírások, adatok és rajzok a bűn különböző nemeiről. Még pedig nem az elvont, erkölcsi, vagy éppen metafizikai bűnről olvashatunk benne, hanem a mindennapi életben fellelhető bűnökről. Három fejezetre oszlik az érdekesen megírt könyv, először a bűnözésről beszél, azután a bűnüldözésről, végül a bünelözésről. Közben a legérdekesebb adatokat és eseteket sorolja fel hazai és külföldi rendőr és detektív testületek műhelytitkaiból, történelmi személyek eseteiből stb. A könyvet érdemes elolvasni, mert érdekessége mellett nevelő, sőt vallásosan nevelő hatással van az olvasóra.

P. Szentmártoni Kálmán: Berde Mózsá. (Történelmi arckép.) Különlenyomat a Keresztény Magvetőből. Kolozsvár, 1944.

Az unitárius történetírás valamikor vezető szerepet játszott Erdély irodalmi berkeiben. Jakab Elek, Simén Domokos, Kővári László, aranyosrákosai Székely Sándor, (s ha már a régebbieknél tartunk) Uzoni Fosztó István, Kénost Tözsér János, s e nagy nevek mellett egész sereg más, akinek talán kisebb volt a híre, de ép olyan alapos és szorgal-

mas munkása volt a történetírásnak, mint a többi. A nagy elődök munkáját a mai nemzedék kisebb szorgalommal folytatja. Nem mintha nem lennének ma is kiváló történészeink (hogy csak egyet említsünk: Kelemen Lajos az erdélyi történelem, főként a családtörténet, de amellet az erdélyi művészettörténet terén is a mai magyar tudományban „koronázatlan király”), — azoknak a száma azonban, akik munkáikat ki is adják, kevés. Dr. Gál Kelemen (aki pedig inkább nevelő és bölcész, de a XX. század legmonumentálisabb unitárius történelmi munkáit mégis megírta és jól írta meg!), Benczédi Pál (aki azonban hittan-történész) nálunk, a Királyhágón inneni részen Botár István (akinek azonban átfogó, nagy unitárius történelmi munkáját még ezután várjuk!) s a most simertetett tanulmány írója: P. Szentmártoni Kálmán, Dr. Gál Kelemen utóbbi években való hallgatása után Szentmártoni a legtermékenyebb történetírónk. Szorgalma mellett tanuskodik ez a tanulmánya is Berde Mózsáról. Az évekkel ezelőtt írt „János Zsigmond”-ja után (amely méltán sorakozik a legnagyobb unitárius történelmi művek közé), újabban rövidebb tanulmányokkal jelentkezik, de ezekben is lelkiismeretes adatgyűjtést, az adatok felett uralkodni tudó szakembert jellemző áttekintést s amellet sokszor szépírókra emlékeztető érdekes és vonzó irályt nyújt.

Berde Mózsá élete kell, hogy érdekeljen minden unitáriust, hiszen — amellet, hogy egyházunk legnagyobb jótevője, — a legérdekesebb pályát befutott székely unitáriusok egyike is. Ajánlatos megszerezni még akkor is, ha a Keresztény Magvetőben már olvastuk volna, mert így, egy kötetben olvashatóbb, illetve könnyebben kezelhető. A szerzőnek köszönjük ezt a tanulmányt s újabb műveit várjuk.

Sz. I. S.

R. Róth Antal S. J.: Új szempontok a tipuskutatásban. Korda R. T. kiadása. Bp. 1944. 124 old.

Az emberismeret elengedhetetlen tudomány minden lelkes számára, függetlenül azonban ettől, ki volna az, akit nem érdekelne az a lehetőség, hogy embertársait s nem utolsósorban saját magát is, a legújabb

lélektani kutatások alapján megismerje. Az embereket osztályozni már sokan megkísérelték. Ezekről a kísérletekről kapunk tisztán érthető képet e könyv szerzőjétől. Utána a szerző maga is ad gyakorlati tanácsokat. Hatalmas irodalmat is felsorol könyve végén, hogy aki komolyabban is akar foglalkozni ezzel a kérdéssel, útmutatást kapjon munkájához. A magunk részéről élvezettel forgattuk a könyv lapjait, bár az tisztán szellemtörténeti beállítottságú, míg a tudományos kutatás az utóbbi negyed század alatt kife-

jezetten a természet tudományi lélektan terén nyújt biztatóbb ígéretek. Ez azonban nálunk még mindig vita tárgya, úgy, hogy a szerzőnek ezért szemrehányást nem tehetünk. Bizonyára ez a szellemtörténeti beállítottsága az oka, hogy a bő irodalomban sem angol, sem amerikai szerzőre nem hivatkozik, elméleteikkel nem foglalkozik, pedig a lélektan művelői között azok most vezető szerepet játszanak. Ez a könyv különben csak az I. rész. Érdeklődéssel várjuk a II. részt.

Sz. I. S.

Protestáns Diákmenza

Húsz évvel ezelőtt, 1924 április 27-én, a trianoni Magyarország nagy nyomorúságának idején, az ország fővárosában, központi helyen, a Református Theológiai Akadémia épületében nyílt meg ünnepélyes keretek között a Protestáns Diákmenza. Az Isten által rendelt könyörülő szeretetszolgálat egyik legszebb formája indult meg ezzel a fővárosban tanuló, főleg vidékről feljött, szegénysorsú, rendkívüli anyagi és megélhetési nehézséggel küzdő, protestáns egyetemi és főiskolai ifjúságnak kedvezményes ebéddel való ellátására. Megállapíthatjuk, hogy a Menza teljes mértékben megfelelt célkitűzéseinek. Az eltelt húsz év alatt mintegy 3400 ifjú és leány, évenként 150—160 hallgató részesült sok tekintetben teljesen ingyen, de minden alkalommal kedvezményes, ízletes tápláló ebédben. Sok fiatalembernek éveken át az volt az egyetlen napenkénti meleg tápláléka, amit nekik a Protestáns Diákmenza nyújtott. A kiosztott segély összege húsz év alatt közel 120.000 P, évenként átlagosan 6000 P volt. Természetesen a szükségnek megfelelően változott a segélyezésre fordított összeg. Volt olyan év, hogy az étkező diákok száma meghaladta a 300-at, a segélyezésre fordított összeg pedig a 7000 P-t. Más iskolai évben alig 140 hallgató étkezett s a segély összege mégis közel 16.000 P volt. Mindezt minden vagyon vagy tőke nélkül, tisztán a Krisztusban hívő, segíteni, szolgálni és áldozni tudó szeretet ereje és hatalma által érte el a

Menza vezetősége.

A Protestáns Diákmenza húszéves fennállása és működése világosan rámutat Isten csodálatos oekónómiájára, mely szerint nemcsak azt a munkamezőt látta meg övével, amelyen az Ő dicsőségére munkálkodniok kell, hanem erőt és kegyelmet is ad a kijelölt munka végzésére. Jótetszése szerint úgy áldja meg a munkát, hogy kiválaszt egyet különösen a munkások közül s így szól hozzá: Reád bízom ezt a szolgálatot, a kezébe teszem, mint drága örökséget, kiváltságos ajándékot s a szívedbe írom, mint láthatatlan égi üzenetet. Ez legyen hűséged próbája, mindennapi imádságod tárgya, ez tartsa ébren felelősségedet, ez hordozza erődöt és képességedet, ez legyen küzdelmes életed megszépítője, fáradozásaid méltó gyümölcse, földi zarándokutad kísérő éneke.

Igy tett az élő Isten a Protestáns Diákmenzával is húsz évvel ezelőtt s az eltelt húsz év alatt. Egy pillanatra sem szünt meg gondoskodni a hűséges munkásokról s a nemesszívű adakozók nagy sokaságáról. De az Ő különös kegyelmét azzal mutatta meg, hogy *Ravasz Lászlóné* főtisztelt asszonyt állította a Menza élére ügyvezető elnökül, akiről méltán elmondhatjuk, hogy kezdettől fogva mind a mai napig szívén hordozza annak minden ügyét s mindenre kiterjedő hűsége előrelátó bölcsesége s fáradhatatlan gondoskodása lehetővé tette két évtizeden át, hogy a Protestáns Diákmenza a legnehezebb időkben is zavartalanul folytathassa

működését s betölthesse hivatalát protestáns ifjúságunk száraz javára. Neki köszönhetjük, hogy a különböző testületek és intézmények közül többen rendszeresen támogatják a Menzát s ezek segítségével szép számmal kaphatnak diákjaink ingyen ebédet. Segíteni kész szeretete különösen karácsonykor, a szeretet ünnepén ragyog fel ifjúságunk előtt, midőn a karácsonyi alap létrehozásával és állandó növelésével lehetővé teszi, hogy a kiosztott ajándékok és segélyek is emlékeztessék Isten legnagyobb ajándékára és megváltó szeretetére mindazokat, akik szüllelktől távol, vagy otthon nélkül kénytelenek ünnepelni.

Ravasz Lászlóné mellett ott vannak a húsz év hűséges munkásai: az áldott emlékü gróf Ráday Gedeonné, csaknem húsz éven át a Menza elnöke, akinek szép tisztségét Prónay Jozefina bárónő volt szíves elvállalni; azután Józán Miklósné és Raffay Sándorné, alelnökök, Pálmay Lenke ellenőr, néhai Hamar István igazgató (1933), Albrecht Ferenc ügyész, előbb Lázár Józsefné, majd Ujj Józsefné pénztáros s akinek jó szívét minden Menzán étkező hallgató boldogan tapasztalja: Erdélyi Zsuzsanna diakonissa-testvér, mint házvezetőnő. Szeretettel és lelkesedéssel vesznek részt a Menza munkájában az intézőbizottság tagjai: Benedek Zsoltné, Bilkei Pap Istvánné, Csalótzky Károlyné, Csikó Gábor, Finkay Ferencné, Kemény Lajosné, Kovács J. István, Muraközy Gyula, Orth Ambrusné, Petri Pálné, Sárkány Jenőné, Sebestyén Jenő, Szász Béláné, Szabó Imréné.

Hálás szívvel emlékezünk meg a nemesszívű adakozókról is. Évente megújuló segélyeket adtak húsz év alatt: a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, a belügyminisztérium, a volt népjóléti miniszterium, Budapest Székesfőváros, a Magyar Nemzeti Bank s a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete. Ebédpénz-megtérítéseket vállaltak a hallgatók számára: Budahegyvidéki Ref. Egyház, Deák-téri Luther Szövetség, Dunamelléki Ref. Püspöki Hivatal, Egyetemi Luther Szövetség, Kálvin-téri Ref. Egyház, Miskolci Kálvin Szövetség, Pest vármegye, Evang. Nőegyletek Orsz. Szövetsége, Protestáns Katonai Egyház,

Ref. Lelkészek Szövetsége, Unitárius Egyház. Közel százra tehető az adományokat küldő testületek száma s az egyes adakozók felül van néhány százon. Az utóbbiak között vannak olyanok, akik éveken át rendszeresen, vagy éppen kezdettől fogva támogatják ifjúságunkat. Mások természetbeni adományokat adtak, mint a Futura RT. Darányi Béla vezérigazgató útján.

Ha azt kérdezzük, mi történt a Protestáns Diákmenza életében az eltelt húsz év alatt, röviden így felelhetünk: egy darab országépítés, jövőformálás és nemzetnevelés. Nehéz időkben segítségére sietett a Menza a protestáns ifjúságnak, hogy folytathassa és elvégezhesse tanulmányait. Ifjúságunkon keresztül vállalta a szolgálat munkáját egyházunk és nemzetünk javára. Mert nemcsak karitatív jellegű szolgálatot végzett. Az együttes étkezés már önmagában véve nemcsak fizikai,

hanem mindenkor bizonyos szellemi, erkölcsi és lelki közösséget is jelent. A Protestáns Diákmenza megterfett asztalainál ifjú szívek nyíltak meg a testvéri és baráti lelkek előtt. Közös lett a gond és így könnyebbé vált annak hordozása, közös lett a reménység, a jókedv s a munka és így áldottabb és boldogabb lett az ifjú élet. Legfőképpen pedig a lelkek mélyén kigyult a hit fénylő sugára s az élkezők serege odaborult Annak a színe elé, Aki most és mindenkor egyedül készít és ad eledelt az Ő benne bízókknak. A testi táplálék így vezet el a Lélek ajándékaira, mert Isten, a mi gondviselő Atyánk azért táplál bennünket testileg, hogy alkalmasak legyünk a lelki célok szolgálatára. Ezért köszönjük az örökkévaló Istennek hálatelt szívvel mindazt, amit húsz év alatt Menzákkal s ezen keresztül ifjúságunkkal cselekedett.

Dr. Csekey Sándor.

Szamosi Soós Vilmos

Zsinóros, barna művész-mellényében mindnyájunk számára kedves ismerős. Gyakran keresi fel egyházközségünk lelkesi hivatalát s egyházközségünk iránti szeretetéről tanuskodnak azok a művek, melyeket számunkra alkotott. Szobrászművész, iparművész és tanár. Kolozsváron született 1885-ben. Első mestere a Mátyás király lovasszobrát alkotó Fadrusz János volt. 1903-tól öt éven át az Iparművészeti Iskola növendéke volt. Azután a Képzőművészeti Főiskola hallgatója. Ez időben, négy éven keresztül Rudnai Béla növendéke.

Először 1910-ben állítja ki műveit s ettől kezdve csaknem valamennyi tárlaton ott láthatjuk szobrait, melyek finomságról és regényes lelkületről tanuskodnak. Őserejű, termékeny szobrász. Főleg a bronzot szereti s csaknem valamennyi szobrát bronzba öntötte. Józán Miklós püspök úrról készült bronzszobrával, mely a Nemzeti Szalon kiállításán szerepelt 1931-ben, nagy ezüst érmet nyert. — Ugyancsak díjat nyert 1920-ban a Képzőművészeti Társulatnak, a Műcsarnokban kiállított id. Daniel

Gábor báróról készített bronzportréjával. Ezek unitárius vonatkozású alkotásai, melyeken kívül még számos alkotásával nyert díjat. Választott tagja az Országos Magyar Képzőművészek Egyesületének rendes tagja és alapítótagja a Nemzeti Szalonnak.

Lapunknak lelkes munkatársa. Számtalan rajzot készített a lap számára. Egyházunknak lelkes tagja, mit unitárius vonatkozású művein kívül az is bizonyít, hogy fiát lelkesnek nevelteti. Egyike jó magyar, unitárius művészeinknek, kinek életére és munkásságára a mi egy Istenünk bőszeges áldását kérjük.

K. G.

Az adókvetéssel kapcsolatban beérkezett fellebbezések elintézése folyamatban van. Az egyházközség adókvető bizottsága döntését pedig az érdekeltek udomására fogjuk adni.

Istentiszteletet tartottunk budai híveink részére július hó 16-án a XI. kerületben lévő Torockó-tér 1. sz. alatti református templomban, déli 12 órakor. A szolgálatot Szent-Iványi Sándor vezető-lelkész végezte,

JELENTJÜK A GYÜLEKEZETNEK

A Nőszövetség kéri atyánkfiait, hogy a nagyszámú s különösen bombatámadások által rászorultak számára, — nélkülözhető ruhaneműikkel a Nőszövetség címére (V., Koháry-u. 4.) eljuttatni szíveskedjenek. Különösképen pedig gyors segítséggel kér egy évek óta beteg asszony testvérünk részére, kinek kórházban maradásához feltétlenül szüksége van egy pongyolára és alsóneműre. Remélve, hogy a kérés nem marad teljesíthetlennél, Isten áldását kérjük már előre is a nemes szívű adakozókra.

Győrben június 25-én délután 4 órakor tartott istentiszteletet a református templomban Kereki Gábor székesfővárosi vallásánító lelkész. A Győrt nemrégén sújtott bombatámadás ellenére is — híveink nagyrésze ugyanis vidékre költözött — híveink igen szép számban gyűltek össze. Úrvacsorát vett 14 férfi és 5 nő. Az úrvacsorai kenyeret és bort Körtevényesi Iván gyógyszerész-ör-nagy atyánkfia adományozta. Az istentisztelet után híveink valamenynyien együtt maradtak a református kultúrházban s még hosszasan elbeszélgettek egymással. Győri szőrványunk lelkes híveit dr. Jossipovits Isvanné sz. Németh Irma gondnok állandó látogatásaival buzdítja az összetartásra, kinek háza állandóan nyitva van az uniárius atyafiak részére s kedves vendégszeretet igen sokszor nyilvánul meg.

Dr. Abrudbányay Zoltán rendőrtanácsos afiát rendőr főtanácsossá léptették elő. Szeretettel gratulálunk.

Szász Domokos m. kir. postafőfelügyelőt postaforgalmi igazgatói cím és jelleggel ruházták fel. Szeretettel gratulálunk!

Dr. bölöni Mikó Tibor miniszteri titkár afia és neje hegymegi Kiss Katalin házasságából fiú gyermek született. Mint értesültünk az újszülött-nagyapja dr. Mikó Ferenc államtitkár, egyházunk tb. főgondnoka után — a Ferenc nevet fogja viselni. A fiatal házaspárnak szeretettel gratulálunk s valamennyiük életére a mi egy Istenünk bőséges áldását kérjük.

Vitéz Nyiredy Szabolcs egyetemi tanársegéd, dr. vitéz Nyiredy Géza miniszteri tanácsos atyánkfia legidősebb fia eljegyezte Kolgyáry Ildikót. A fiatalok elhatározásához szeretettel gratulálunk.

Vitéz Vadady Albertné Nőszövetségünk főtitkára a bombakárosultak javára 30 pengőt adományozott.

Dr. László Gyula régész atyánkfia már egy néhány éven át mutatott fel igen szép eredményeket a honfoglaláskori leletései során. Nemrég országszerte vehettük a hírt kolozsvári ásatásainak eredményeiről is. Most a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a Kormányzó Úr engedélyt adott, hogy a kolozsvári Ferenc József tudományegyetemen, a bölcsészeti,

nyelv-, és történet-tudományi karon a középkori történelmi tanszék honfoglalás kori régészeti tanszékké szerveztessék át és erre a tanszékre dr. László Gyula afiát egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kinevezzék. Az elismerő kinevezéshez szeretettel gratulálunk.

Varga László győri postafőtiszt atyánkfianak a Kormányzó Úr, a m. kir. kereskedelem és közlekedésügyi miniszter előterjesztésére, a posta felügyelői címet adományozta. A magas kitüntetéshez atyafiságos szeretettel gratulálunk.

Tarcsafalvi Pálffy Sándor szövetkezeti ellenőr atyánkfia Kolozsváron, hivatása teljesítése közben, bombatámadás következtében elhunyt. Temetése június hó 4-én volt a házsongárdi temetőben. A mi egy Istenünk adjon az elhunytak csendes pihenést a szomorú szerettelek vigasztalást. Emlékét szeretettel megőrizzük.

Hiveinkről hiveinknek

Beteglátogatás. Méltatlankodó hívő állította meg a lelkészt istentisztelet után: Na, a tiszteletes úrtól ugyan meg is halhat az ember! — méltatlankodott.

— Csak nem volt beteg talán... — kérdezte résztvevően a lelkész.

— Hogy nem voltam-e beteg? De még milyen beteg voltam. Majd meghaltam s bezzeg a tiszteletes úr felém se nézett.

— Ejnye, ejnye, — csóválta a fejét a lelkész részvevően. — Aztán mondja csak, olyan beteg volt, hogy orvos is járt a háznál?

— Járt bizony! Nem is egyszer.

— Aztán hát, mondja kedves atyámfia, — kérdezősködött tovább a lelkész, — hogy került a házába az orvos. Csakúgy, mert arra járt s benézett?

— Nem a. Utánaállítottunk, amikor már nagyon oda voltam.

— Na látja, kedves atyámfia. Én se vagyok gondolatolvasó, de meg a távolba se látok. Hát ugyan mondja meg igaz lelkire, honnan tudtam volna, hogy beteg az én kedves atyámfia. Elég nagy a város, nem jut az ember fülébe. Bár hívott volna, szívesen meglátogaltam volna, higgye meg.

Ez a szóvalás nem Pesten történt, régi, de igaz történet. Akármilyen régi is legyen azonban, ma is igaz, sőt időszerű. A budapesti lelkészek is minden esetben szívesen meglátogatják híveiket, ha betegsükről értesülnek. Csak arra ügyeljünk, hogy a legutóbbi területrendezés következtében, amelyet a kolozsvári főhatóság rendelt el, a Koháry-utcai lelkészi irodába főképpen a fővárosban lakó hívek tartoznak, míg a Duna-Tisza köze, az újonnan alakult Duna-Tisza közli szőrványegyházközség lelkészi irodájába, amely a Misszióházban található.

Bombatámadások

miatt elmaradt istentiszteleteink helyett is látogassuk

Budai

istentiszteleteinket

Dr. vitéz Kozma György a dunatiszamenti egyházkör felügyelő gondnoka kisebb műtéten esett keresztül s már — Istennek hála — újra jobban van. A köri közgyűlés szeretetéről és ragaszkodásáról biztosította betegsége miatt távolmaradt gondnokát.

Egyed Miklós, dr. Egyed János (b. vármegyei főjegyző, debreceni egyházközségünk gondnoka fiát, a debreceni egyetemen cum laude fokozattal a napokban avarták az orvostudományok doktorává. Az ősi nemzetség fiatal sarját szeretettel köszöntjük.

Az 1945. évi Unitárius Naptár szerkesztését a Dávid Ferenc Egylet választmánya újra Ferencz József missziói lelkész teol. m. tanárra bízta. A Naptár az őszi főtanácsi ülésre lesz készen. Minden előre kért, vagy beküldött kéziratot, jótanácsot, gondolatot kérünk legkésőbb július hó 20-ig, szerkesztő címére: Debrecen, Hatvan-u. 24. beküldeni.

Szász János IV. éves teológiai hallgató, mint Ferencz József debreceni lelkész mellé beosztott nyári s. lelkész, Debrecenben és Füzesgyarmaton teljesít buzgó szolgálatot.

Kocsordon a katonai szolgálatra tartalékos tábori lelkészként bevonult Simó Attila lelkészt Székely Gergely s. lelkész helyettesíti.

Bencze Márton lelkészképesítő vizsgát tett lelkészt Főtisztelendő Püspök úr július hó 1-től a budapesti Misszió Házhoz h. lelkésszé és a dunatiszakai szórványegyházközséghez tartozó dunapataji leányegyházközség s. lelkészévé nevezte ki. Új munkakörében szeretettel üdvözljük.

Szolga Ferenc lelkész, aki közel két évig látta el a dunapataji beszolgáló s. lelkészi tisztelet, jun. 18-án búcsúzott el gyülekezete tagjaitól.

A debreceni unitárius szórványegyházközségben és a hozzája tartozó miskolci szórványban a legutóbbi bombatámadásoknak hála Istennek nem volt unitárius áldozata, bár híveink közül többen jelentős anyagi kárt szenvedtek. Dávid Istvánné füzesgyarmati afia a debreceni bombakárosultak javára 10 pengőt, ugyanerre a célra Blaskovits Mihály debreceni presbiter afia 30 pengőt adományozott.

A Duna-Tiszamenti Egyházkör 1944. jún. 29-én Hódmezővásárhelyen tartotta meg évi rendes közgyűlését, melyen a nehéz közlekedési viszonyok miatt a szokottnál kevesebben vettek részt. A közgyűlés tudomásul vette az esperesi és egyéb jelentéseket, megelégedéssel állapítva meg, hogy a nehéz helyzet ellenére az egyházkör élete bizonyos vonatkozásokban fejlődést mutat. A megjelent választások egyhangú eredménye a következő: esperes: dr. Csiki Gábor, körifőjegyző: Ferencz József, közügyigazgató: Pethő István, pénztáros: Bencze Márton, körifőtanácsos: ifj. dr. Kozma Jenő budapesti ügyvéd. Az egyházkör képviselője az E. K. Tanácsban: dr. Csiki Gábor. A körifőgyűlés alkalmával tartott istentiszteleten Gálma Sándor polgárdíj lelkész és Edina K. Kis Dániel oroszországi énekvezér szolgáltak.

1944. évi június hónapban befolytak az alábbi adományok:

A Berde Bizottság javára: Varga Istvánné 2, Unitárius Leányegylet 2, Czeglédy József 30, Fábrián Zs.

Istentiszteleti sorrend aguszt. hónapban:

H O L	Helyik napon	Mely órában	Beszámított vagy
A) Templomokban:			
V., Koháry-u. 4.	6 R 13 20 27	d. e. 9 d. e. 9 d. e. 9 d. e. 9	Barabás István Szent-Iványi S. Barabás István
Unitárius Misszió Ház (X., Högyes-u. 3.)			
	6 13 20 27	d.e. 10 d.e. 10 d.e. 10 d.e. 10	dr. Csiki Gábor Bencze Márton dr. Csiki Gábor Bencze Márton
B) Körzetekben:			
Ref. templ. XI., Darányi K.-u. 5.	6	d.e. 12	Kerék Gábor
Ref. templ. II., Torockó-tér 1.	20	d.e. 12	Szolga Ferenc
C) Vidék:			
Dunapataj	6,20	d.e. 10 és d.u.3	Bencze Márton Bencze Márton

Eszter 8, dr. Péterffy Gyula 5, Péterffy Gyula 5, Wel-
tin Józsefné 5, Hegedüs Szilárd 4, dr. Kaplay Imréné 1,
Pauspertl Károly 4, Péch Aladárné 3, Bába Mihály 50,
Bedő Ferencné 10, özv. Kóházi Endréné 10, Na-
nowfszky Emőke 10. Összesen: 149 pengő.

Nőszövetség javára: Fábrián Zs. Eszter 4, Ujvári
László 2, özv. Schey Ernőné 1, Zsigmond Lőrincné 4,
dr. Weisz Sándor 2, Kapocsy Dánielné 20, dr. Koncz
Lajosné 1, dr. Jossipovich Istvánné 20, Robonyi Piro-
ska 6.40, Nanowfszky Emőke 10, dr. Havas Béla 200,
Sajó Antal 4, Engel Györgyné 2. Összesen: 276.40
pengő.

Lelkészi Nyugdíjintézet javára: Vajda András
6.56, Krieger Ferencné 2, Patakfalvi Sándor 20, Szép
János —.80, Almássy János 5, Benedikt Marcel 13.40.
Összesen: 47.76 pengő.

János Zsigmond cserkészcsapat javára: dr. v.
Szinte János 100 pengő.

Leányegylet javára: Bartha Pálma 10 pengő.

Budai templom javára: Bartha Pálma 20 pengő.

Lelkészi könyvtár javára: Bartha Pálma 20 pengő.

Unitárius Értesítő javára: Bába Mihály 34.28 pen-
gő és dr. Veress Gábor 100 pengő. Összesen: 134.28
pengő.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Koháry-
utca 4. Telefon: 317—529. Csekk számlaszám: 30.400

Felelős szerkesztő és kiadó: SZENT-IVÁNYI SÁNDOR.

Előfizetési díj egy évre 5 P. Megjelenik minden hó 15-én.
A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Budapest, VIII.,
József-utca 41. szám. — Telefon: 139—259.